

Malalties infeccioses emergents

Teresa Serra Farell

Coordinadora del Grup d'Estudis de Malalties Emergents a les Illes Balears
Institut Universitari d'Investigacions en Ciències de la Salut (IUNICS)

L'objectiu establert per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) en la seva Constitució és que tots els pobles puguin gaudir del grau màxim de salut que es pugui assolir. La Constitució defineix la salut com "un estat complet de benestar físic, mental i social".

En el segle XXI, les malalties emergents y reemergents plantegen un seriós desafiament per al seu control. Podem definir-les com aquelles patologies, de nova descripció o reconegudes com a noves, que també apareixen en zones on no existien o d'on havien estat eradicades, les que canvien el seu patró epidemiològic i aquelles que, en molts casos, són d'origen animal i han pogut traspasar la barrera entre espècies i, finalment, s'han adaptat a l'ésser humà. S'identifiquen amb diverses etiologies: priònica, viral, bacteriana, mitòtica o parasitària; en diferents poblacions de risc i amb diferents vies de transmissió.

Aedes albopictus

Des dels anys 80 l'aparició de noves epidèmies associades a malalties infeccioses s'està produint a un ritme sense precedents. Més del 70 % de les malalties noves i emergents tenen el seu origen en els animals, fet que fa incrementar la necessitat de millorar la cooperació entre els sectors de la salut animal i humana a escala nacional i internacional. Els sistemes nacionals de salut pública són precaris en nombroses zones. La falta de capacitat de vigilància de la morbiditat i de

resposta a les malalties en una part del planeta a causa de les grans desigualtats socioeconòmiques, condueix a una major propagació de les malalties infeccioses. La inversió en sistemes nacionals d'alerta i resposta sanitària és una necessitat vital per a la seguretat mundial.

L'augment dels moviments massius de població, el gran creixement del comerç internacional, els ràpids viatges aeris, el transport d'animals vius i de productes d'animals han contribuït a propagar les malalties en zones on mai havien existit. La millora de la capacitat diagnòstica, amb mètodes més sensibles i específics, també contribueix a la descripció de noves malalties que, fins al moment, no érem capaços de detectar.

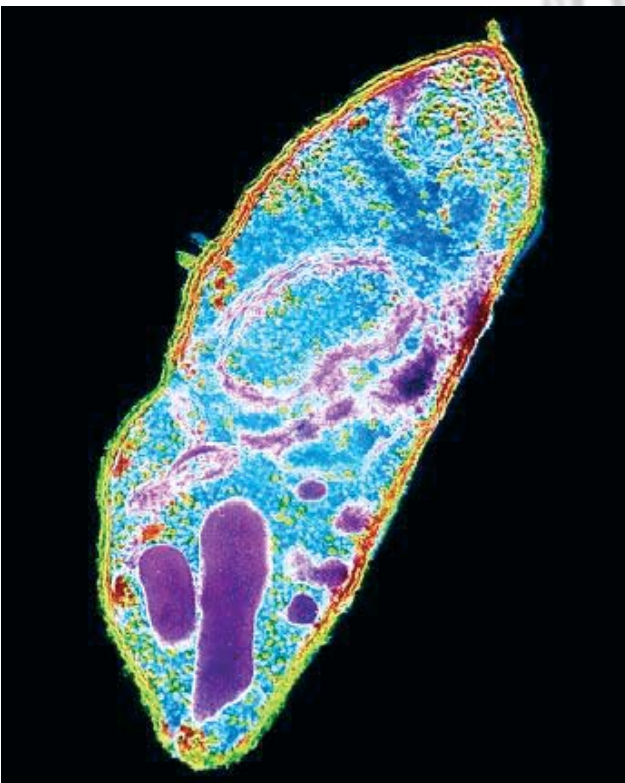
El nostre país és una de les zones geogràfiques del món on podrien veure's potenciades les malalties infeccioses transmeses per vectors, influïdes per canvis evolutius i mediambientals. El risc vindria donat per l'extensió geogràfica de vectors ja establerts o per la importació i instal·lació de vectors d'altres zones.

Existeixen una sèrie de malalties que hipotèticament podrien establir-se o podrien augmentar la seva prevalença influïdes pel canvi climàtic, entre les quals hi han les transmeses per dípters com ara el dengue, l'encefalitis del Nil Occidental, la febre de la vall del Rift, la malària i la leishmaniosi; les transmeses per paparres com ara la febre de Congo-Crimea, la malaltia de Lyme, la febre botonosa i la febre recurrent endèmica; i les transmeses per rosegadors.

Una de les amenaces actuals és la instauració del mosquit *Aedes albopictus*, vector secundari del dengue a l'Àsia, que en els últims anys s'ha establert als Estats Units d'Amèrica, a diversos països d'Amèrica Llatina, al Carib, i en algunes zones d'Europa i Àfrica. La ràpida propagació geogràfica d'aquesta espècie s'atribueix, en gran part, al comerç internacional de

pneumàtics usats, que han resultat un bon lloc de cria.

Actualment, no hi ha transmissió del dengue a Europa, però es tem el pitjor, ja que el vector està ben implantat a Albània i Itàlia i s'ha detectat la seva presència a Bèlgica, França, Suïssa, Hongria i Espanya. La malària o paludisme es també una de les malalties transmeses per vectors, que en el passat es transmetia per tot Europa i l'any 1961 es va eradicar a la majoria de països gràcies a un programa de control vectorial.

Micrografia electrònica de *Plasmodium falciparum*

A Espanya es va detectar l'últim cas de malària autòcton el 1961 però no va ser fins i l'any 1964 quan es va expedir el certificat oficial d'eradicació.

L'únic vector potencial encara present en la nostra àrea geogràfica és l'*Anopheles atroparvus*. Afortunadament, en l'actualitat és refractari a les soques tropicals de *Plasmodium falciparum*, la qual cosa en limita la transmissió. Segons xifres de l'OMS, cada any es registren a Europa 12.000 casos de malària, dels quals un 60 % corresponen a viatgers i un 40 %, a immigrants. A Espanya es declaren cada

any més 400 casos de malària, sense que això hagi determinat, fins avui, la reintroducció de la malaltia, tot i l'increment de turistes i immigrants potencialment afectats. Tots els casos han estat importats, excepte els induïts per transfusions, xeringues o els casos de paludisme en aeroports. Recentment s'ha descrit un possible cas autòcton en el nostre país, però no es pot descartar que sigui un cas més d'aeroport donada la proximitat que té la residència de l'afectat a un aeròdrom.

La majoria d'experts opinen que el restabliment de la malària a Espanya és molt difícil. No obstant això, hi hauria la possibilitat que alguns vectors africans susceptibles a soques de *Plasmodium* poguessin envair la part sud del país.

Un altre exemple podria ser la leishmaniosi, parasitosis endèmica a l'àrea geogràfica de les Balears i causada en tota la zona mediterrània per l'espècie *Leishmania infantum* es transmesa per dípters del gènere *Phlebotomus* des dels gossos, que actuen com a reservori principal, fins als humans, produint la leishmaniosi cutània i la leishmaniosi visceral.

Aquesta parasitosis forma part de les anomenades malalties oblidades o desateses; en els últims anys, la incidència seva s'ha incrementat a nivell mundial, amb l'aparició de noves àrees endèmiques, per el que ha sigut considerada per l'OMS com a malaltia reemergent i segona causa de mort entre les infeccions d'origen parasitari. Existeix un elevat risc de que la leishmaniosi cutània antroponòtica, causada per *Leishmania tròpica* i present al nord d'Àfrica i a l'Orient Mitjà, pugui aparèixer al sud d'Europa.

Una de les principals repercussions de la reintroducció o disseminació de les malalties transmeses per vectors seria en el sector del turisme. Un augment d'aquestes malalties podria dissuadir al viatger en el moment de triar la destinació turística i això tindria repercussions socioeconòmiques per al nostre entorn més proper.

El paper del clínic en el control i la vigilància de les malalties emergents i reemergents és un recurs clau en tot procés i constitueix la primera baula en la cadena de la notificació a les autoritats sanitàries, que són

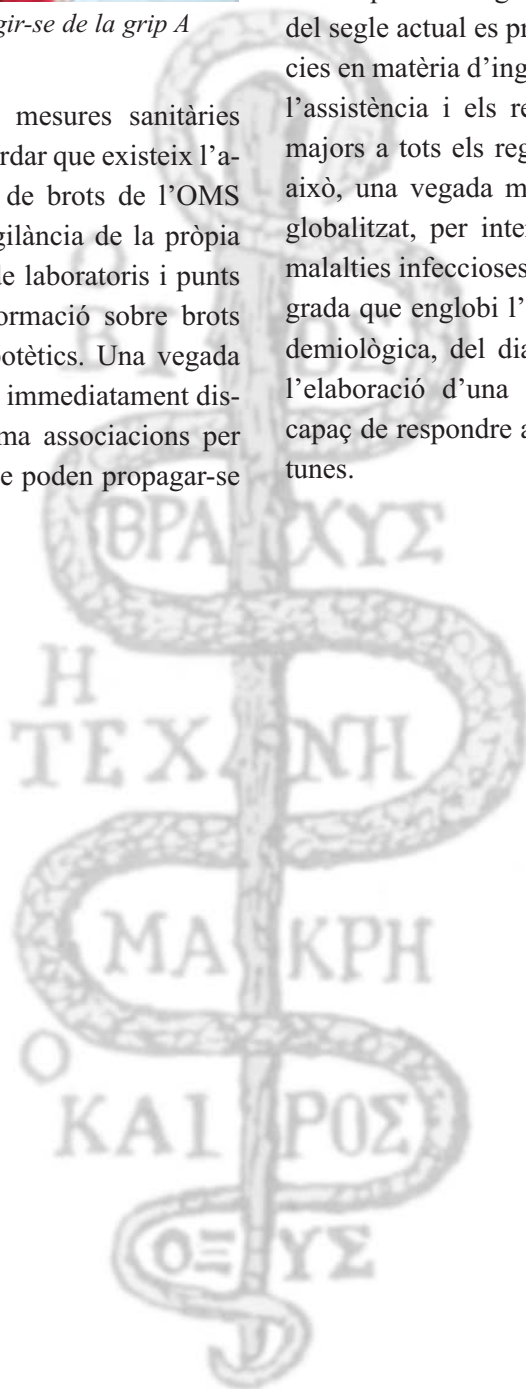

Nins amb mascaretes per protegir-se de la grip A

les encarregades d'adoptar les mesures sanitàries corresponents. És important recordar que existeix l'anomenada xarxa de verificació de brots de l'OMS unida al sistema mundial de vigilància de la pròpia organització, la xarxa mundial de laboratoris i punts de notificació que recullen informació sobre brots nacionals i mundials reals i hipotètics. Una vegada confirmada, la informació queda immediatament disponible a Internet i l'OMS forma associacions per investigar i contenir els brots que poden propagar-se

internacionalment i requereixen una acció concertada.

L'actual primera pandèmia del segle XXI, causada pel virus de la grip A (H1N1), posarà encara més en evidència, segons paraules de la Dra. Margaret Chan, directora de l'OMS, les grans desigualtats socioeconòmiques del món. Els progressos mèdics avancen a gran velocitat, però són nombroses les persones que n'han quedat relegades. Aquesta primera pandèmia del segle actual es propaga en un món on les diferències en matèria d'ingressos, situació sanitària, accés a l'assistència i els recursos destinats a la salut són majors a tots els registrats en la història recent. Per això, una vegada més es demostra que en un món globalitzat, per intentar controlar l'augment de les malalties infeccioses es requereix una estratègia integrada que englobi l'enfortiment de la vigilància epidemiològica, del diagnòstic clínic i de laboratori, i l'elaboració d'una estructura internacional i local capaç de respondre amb solucions adequades i oportunes.

Jean Dausset i el món solidari de la donació

Dia 15 de setembre passat, amb motiu de la celebració del seu 30é aniversari, ALCER-Illes Balears va retre un homenatge al Prof. Jean Dausset “en reconeixement a la seva gran labor, trajectòria i investigació en benefici de les persones trasplantades”. L’acte va tenir lloc a Es Baluard, Museu d’Art Modern i Contemporani de Palma.

Presidí l’acte el conseller de Salut i Consum, Hble. Sr. Vicenç Thomàs, i la presidenta de ALCER-Illes Balears, Sra. Manuela de la Vega, acompanyats a la taula presidencial per la Sra. Rosa Mayoral, vídua del Prof. Dausset, i del Dr. Macià Tomàs, director de “Medicina Balear” i amic íntim del professor.

A primera fila seien la Presidenta del Parlament de les Illes Balears, Sra. Mª Antònia Munar i els Hbles. Srs. Mateu Cañellas i Fina Santiago, consellers d’Esports i d’Afers Socials respectivament, entre representants del món de la sanitat i universitari i un públic nombrós.

Un cop obert l’acte, va prendre la paraula el Dr. Macià Tomàs i, tot seguit, el conseller de salut. Després, en una intervenció plena d’emoció, Rosa Mayoral va descobrir al públic l’altra cara del Prof. Dausset, un geni únic i generós que va dedicar la seva vida a la investigació.

Per part seva Manuela de la Vega va recordar el camí d’ALCER-Illes Balears al llarg de 30 anys i va destacar el lloc que Balears ocupa en la donació d’òrgans i en la realització de trasplantaments. A continuació es va passar un vídeo d’homenatge al Prof. Dausset i finalment la seva vídua va rebre de mans d’una nina de l’associació una placa commemorativa en record i agraïment dels treballs del seu espòs.

Tot seguit reproduïm el contingut de les intervencions dels Drs. Vicenç Thomàs i Macià Tomàs.

Text de la intervenció de l’Hble. Conseller de Salut, Dr. Vicenç Thomàs

És un plaer participar en aquest acte d’homenatge a Jean Dausset, un dels grans investigadors contemporanis que va dedicar tota la seva vida a aportar importants i vitals avenços a la biomedicina del segle XX.

Tots els mallorquins hem ens sentits molt honorats per comptar amb la presència de Jean Dausset i la seva família a Mallorca, illa de la que sempre es declarà enamorat i que el va acollir amb admiració i respecte.

Nascut l’any 1916, Jean Dausset va iniciar els estudis de medicina a París, sens dubte influenciat pel seu pare, un prestigiós metge, pioner de la reumatologia a França. El final dels seus estudis va coincidir amb els inicis de la II Guerra mundial, en la que va participar al nord d’Àfrica, on va desenvolupar els seus primers estudis sobre transfusió sanguínia. En acabar la guerra va ésser anomenat responsable de l’obtenció de sang de l’àrea de París. Va desenvolupar una activitat clínica en el camp de l’hematologia i la pediatria però ja des

L’acte celebrat al Museu des Baluard va congregar nombrós públic

del principi va mostrar un interès especial pel treball de laboratori i la recerca. Fruit d’aquest interès, i després de la seva estada al Children’s Hospital de Boston, va ser quan va realitzar la seva primera gran aportació científica en descriure l’any 1952 els fenòmens de leucoaglutinació i plaquetoaglutinació en pacients politransfesos. A partir d’aquesta observació inicial va poder finalment descriure l’any 1958 el primer antígen d’histocompatibilitat al que va denominar MAC i que després seria conegut com HLA-A2.

A la fila superior d'esquerra a dreta, la Hble. Sra. Fina Santiago, l'Hble. Sr. Vicenç Thomàs, la Sra. Manuela de la Vega i la Sra. Rosa Dausset

Durant una sèrie d'anys va simultaniejar les seves tasques investigadores amb d'altres més tècniques com a consultor del ministre d'Educació, participant de manera decisiva en una reforma radical del sistema hospitalari i universitari francès.

L'any 1963 va ésser anomenat cap del departament d'immunologia de l'Hospital Saint-Louis, de París. Va ésser aquest any quan va poder demostrar que l'abans descrit MAC formava part d'un complex de molècules molt més nombrosos, al que van denominar antigens leucocitaris humans (HLA). A partir d'aquesta descripció i fruit d'un esforç cooperatiu internacional a través dels tallers internacionals d'histocompatibilitat es va anar caracteritzant el sistema HLA a la vegada que es va poder demostrar la seva importància cabdal en la supervivència dels empelts. Tot just en aquesta època s'havien iniciat els primers trasplantaments de ronyó, i la possibilitat de determinar la compatibilitat entre donant i receptor va resultar definitiu en l'èxit d'aquesta opció terapèutica. També és mèrit del Prof. Dausset la creació de France-Transplant, una organització destinada a potenciar els intercanvis d'òrgans amb l'objectiu d'assegurar la màxima compatibilitat.

Per tota aquesta tasca va rebre l'any 1980 el Premi Nobel de Medicina.

Tots hem d'ésser conscients que sense les seves aportacions fonamentals al coneixement de la histocompatibilitat no hauria estat possible generalitzar els trasplantaments. Moltes vides salvades es deuen als avenços que impulsà. Pensem que cada donant multiorgànic aporta trenta-dos anys de

vida de mitjana o la millora de la qualitat de vida que suposa un trasplantament renal. La seva aportació és idò impagable. Tant és així que fa poc, el 10 de desembre passat, va ésser guardonat amb una Victòria de la història i el futur de la medicina francesa.

Amb els diners del Premi Nobel i amb altres fons aconseguits va fundar el Centre d'Estudis del Polimorfisme Humà (CEPH) que esdevindria amb el temps una peça molt important en el projecte del genoma humà.

Això no obstant, les aportacions del Prof. Dausset no es limitaren al terreny estrictament científic ja que es va involucrar de manera activa en problemes de la societat actual com a president de l'Acadèmia Mundial de l'Aigua i del Moviment Universal per a la Responsabilitat Científica (MURS). Tenia també una vessant humanista i fou un expert seguidor de totes les novetats de l'art contemporani. Va tenir un paper actiu com a acadèmic d'honor de la Reial Acadèmia de Medicina de les Illes Balears i va rebre el Premi Ramon Llull l'any 2005 en reconeixement a la seva capacitat per a compaginar la ciència pura amb les aplicacions pràctiques al servei de les persones i la societat.

També reconegué el Govern de les Illes Balears amb aquest guardó la seva relació amb Mallorca els darrers anys de la seva vida. Avui és un bon moment per recordar que Jean Dausset va ésser un home que aconseguí millorar la vida de nombroses persones en tot el món, sense que aquest fet extraordinari el canviàs en cap moment el seu tarannà humil, el que ha contribuït a recordar la

La Sra. Rosa Dausset es dirigeix al públic. Devora, el conseller de salut

seva valua personal i professional que romandrà en la memòria de tots els que poguerem tenir l'honor de conèixer-lo. Un cop fet el panegíric del Prof. Dausset, ara vull també homenatjar ALCER. Avui commemoren els trenta anys de la seva creació.

Al llarg d'aquests anys de tasca duta a terme pels seus membres i col·laboradors s'ha demostrat d'enorme transcendència per tal de conscienciar la societat de la importància dels trasplantaments. Gràcies a la seva col·laboració i a la entusiasta dedicació de nombrosos professionals, avui el nostre país és un referent mundial en el camp de la donació i el trasplantament d'òrgans i de teixits. Per això vull felicitar ALCER en aquest aniversari.

Vull demanar a tots els seus membres, a la junta directiva i a Manuela de la Vega que continuïn donant suport a totes les activitats dirigides a potenciar les activitats de donació i trasplantament. Vosaltres sou la veu dels pacients renals i feu perfectament la vostra tasca, recordant a la Administració i als professionals sanitaris quins són els vostres drets i inquietuds.

Moltes gràcies.

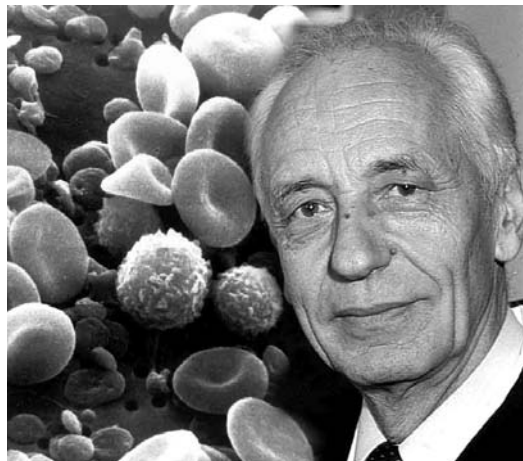
Text de la intervenció del Dr. Macià Tomàs

Para empezar quisiera felicitar a la Junta directiva encabezada por Manuela de la Vega y a todos los asociados de ALCER-Baleares por sus 30 años de labor tan encomiable como necesaria en favor de los pacientes renales y sus familias. Que dentro de 30 más podamos soplar juntos las velas de un nuevo cumpleaños.

También estoy contento y agradecido por la ocasión de dirigiros unas palabras en recuerdo del Profesor Jean Dausset y evocar, a través de su figura, la gran conquista de la ciencia médica que son los trasplantes de órganos y la esperanza que éstos representan para los enfermos y sus familias. En esta tarea me complace compartir tribuna con el conseller de Salut porque, además de darle relevancia institucional al acto, en su doble condición de responsable de administrar nuestra sanidad y de clínico experto el Dr. Vicenç Thomàs conoce como pocos la realidad de los trasplantes y las decisivas contribuciones del Profesor Dausset a esta apasionante parcela de la medicina.

* * * * *

La trayectoria vital de Jean Dausset, en efecto,

Jean Dausset (1916-2009)

se encuentra unida al ámbito de la donación desde que, acabados sus estudios universitarios, decidió en 1942 abandonar el París ocupado por el Ejército alemán. Antes de partir, había cedido su nombre y sus documentos de identidad a un colega judío para darle ocasión de burlar a la Gestapo; tras este gesto, sencillo pero cargado de nobleza, el joven Dausset atravesó Francia en moto, se embarcó en un mercante en Marsella y ganó las costas de Argel.

Allí, enrolado como médico reanimador-transfusor en las fuerzas de la Francia libre, iría acumulando experiencias clínicas y forjando una conciencia moral en las campañas de Túnez y Normandía.

Algunas vivencias de guerra marcarían indeleblemente su carácter. Una de ellas ilustra el abismo de rencor y desprecio al que el nacionalsocialismo arrastró a la juventud alemana y se revela, además, como odiosa antítesis del espíritu de hermandad, abierto y solidario, que preside hoy el mundo de la donación: Jean Dausset asistía a heridos de ambos bandos y comprobó cómo diferentes heridos alemanes rechazaban la transfusión de sangre que proviniera de prisioneros de guerra ita-

lianos. Por orgullo de raza algunos incluso prefirieron dejarse morir antes que recibir la sangre de esos voluntarios italianos que, por un trozo de pan, acudían a la cabecera del herido para someterse a una transfusión brazo a brazo. “En esta historia hay, además, un aspecto paradójico, ¿sabe?, -me dijo un día esbozando una sonrisa amarga- y es que, de modo simultáneo, del Centro de Transfusión de Argel recibíamos sangre en biberones de cristal. Con frecuencia transfundí su contenido a los heridos alemanes que, sin duda, desconocían que podía tratarse de sangre de judíos o de árabes...”.

Después de la Liberación, de regreso a París, se incorporó al centro de transfusión sanguínea del Hospital Saint-Antoine, donde daría inicio a los trabajos de laboratorio que le llevarían años después a descubrir la histocompatibilidad y a descifrar sus leyes. Por entonces, en el periodo más agrio de la posguerra, las miserias y sinsabores que padecía la población francesa eran considerables. La penicilina no era aún accesible y Jean Dausset comenzó a practicar, por primera vez en adultos, la exanguinotransfusión a mujeres víctimas de una grave infección contraída, por lo usual, al someterse a un aborto clandestino; la exanguinotransfusión había demostrado ser un remedio eficaz contra la insuficiencia renal que, a menudo, acompañaba a aquella septicemia. Para realizar cada exanguinotransfusión -mediante la que se extrae lentamente la sangre del paciente y se reemplaza con un volumen equivalente, procedente de donantes- serían necesarios decenas de voluntarios y el equipo del Dr. Dausset, a la vista de las estrecheces de la posguerra, dudaba del altruismo de la población. La reacción espontánea de los donantes sorprendió a todos: contra todo pronóstico, sin convocarles, acudían por decenas cada día y se alineaban en un pasillo del hospital. Gracias a ellos se pudieron salvar muchas mujeres entonces y Jean Dausset guardó siempre el recuerdo emocionado de esa generosidad sin contrapartida. “Fue entonces -me decía- cuando experimenté por vez primera la solidez de los lazos que me han unido toda mi vida con los donantes”.

Años después, ese vínculo iba a estrecharse con ocasión de las investigaciones que llevó a cabo con el Profesor Rapaport para demostrar el papel central del sistema HLA en el éxito o fracaso de los trasplantes entre personas no emparentadas. El Profesor Dausset solicitó entonces el concurso de

familias numerosas. El trabajo de investigación consistiría en extracciones de piel de los hijos de las familias, realizadas con un bisturí circular, que injertarían a continuación en el antebrazo del padre. El procedimiento resultaría molesto, cuando no abiertamente doloroso, de manera que implicaría tanto del donante como del receptor un sacrificio evidente. Sin ocultar las molestias de la cirugía menor, Jean Dausset obtuvo de nuevo una respuesta que excedió sus esperanzas: sólo en la región de París, más de quinientas familias aceptaron, espontánea y desinteresadamente, sin otra motivación que ayudar al avance de la medicina. Con esa investigación, Jean Dausset consiguió abrir definitivamente el camino de los trasplantes de órganos. Transcurridos cuarenta años, seguía teniendo presentes la fidelidad y constancia de las familias, el ambiente de solidaridad que impregnó el transcurrir de aquel trascendental estudio. “Aquellas investigaciones -explicaba- fueron para mí una experiencia ejemplar, que me hizo reflexionar acerca de los valores de filantropía que alberga el hombre y que, en ocasiones, alcanza el grado de entrega”.

Jean Dausset ampliaría aún más su compromiso con el mundo de la donación en 1969 cuando, comprendiendo que para encontrar riñones compatibles con el enfermo era imprescindible moverse en un ámbito supranacional, saltó a la arena de la gestión sanitaria y fundó France-Trasplant, pionera en Europa, y en 1983 cuando creó France-greffe de moelle y puso a punto el primer fichero de donantes voluntarios de médula, iniciativas que prendieron espectacularmente en Europa y Estados Unidos hasta el punto que hoy el número de donantes de médula supera los diez millones. Con la perspectiva del tiempo, Jean Dausset veía claro que los esfuerzos logísticos que tuvo que dedicar a aquellos proyectos hubieran sido en vano sin la generosidad de las familias de los fallecidos, en un caso, y, en el otro, de los donantes de médula que, bajo anestesia general y una hospitalización de dos días, soportan punciones en la masa ósea. Para el Profesor Dausset esos hermosos ejemplos demostraban hasta qué punto el corazón de los hombres se encuentra abierto al sufrimiento de los demás.

* * * * *

Jean Dausset representaba la excelencia de la medicina y encarnaba la alegría de la investiga-

ción. Al conocerse la noticia de su fallecimiento, el 6 de junio pasado, la comunidad científica destacó sus decisivas contribuciones en el campo de la inmunología, especialidad a la que dio definitivas cartas de nobleza; sus colegas, discípulos y amigos quisieron recordar además el deseo de excelencia que en ellos inspiraba su ejemplo y su profunda calidad humana; mientras, los medios de comunicación atentos a ofrecer a sus lectores el titular más atractivo le saludaron como “padre de los trasplantes”. Desde luego, sus descubrimientos fueron decisivos para comprender los mecanismos del rechazo y el éxito de los trasplantes, pero sería injusto no añadir que el fulgor de sus trabajos va más allá, alcanza otros ámbitos del saber. Permitid que brevemente los enumere:

Jean Dausset, doctor honoris causa de la Universitat de les Illes Balears (2004)

1.- Con sus investigaciones el Profesor Dausset constató por vez primera que el sistema de marcadores de la identidad biológica HLA interviene en la respuesta inmunitaria, es decir, en la capacidad que tiene el organismo de defenderse contra los virus o el cáncer: es, pues, el precursor de la inmunología humoral.

2.- El sistema HLA ha permitido asimismo el desarrollo de la medicina predictiva, es decir, la posibilidad de calcular el riesgo individual de desarrollar determinadas enfermedades asociadas al sistema HLA -la diabetes, ciertas enfermedades reumáticas y cardiovasculares, entre muchas otras- abriendo el camino a lo que el profesor denominaba “una prevención personalizada”.

3.- Igualmente sus trabajos tuvieron decisivas repercusiones en antropología, con el desarrollo de la genética de las poblaciones, ciencia nueva que se esfuerza en comprender, mediante el estudio de marcadores biológicos, como evolucionaron y evolucionan aún los grupos humanos, y permite caracterizar las grandes migraciones de la humanidad.

4.- Finalmente, la gran variabilidad de un individuo a otro del sistema HLA y la multitud de combinaciones posibles le permitió demostrar

que cada hombre es biológicamente único, con las derivaciones antropológicas y filosóficas que ello comporta.

Jean Dausset aseguraba que al científico le es necesario un “sano egoísmo” que le concentre en su tarea. En este sentido su mujer, Rosa, le fue providencial. Con humor, decía que su esposo estaba casado con ella y con la ciencia y “a veces -añadía dirigiendo al

profesor una mirada cómplice-, a veces me pregunto cuál de las dos ocupa el primer lugar en su corazón”. Desde que unieron sus vidas en el París bohemio y existencialista de principios de los 60, Rosa supo entender y aceptar los imperativos de la investigación. Por ello, por su generosidad y sus renunciaciones, Rosa es copartícipe de los éxitos del profesor, a quien proporcionó, además, serenidad interior y el calor de una familia feliz. Jean Dausset sentía hacia ella una inmensa gratitud; como me dijo en una ocasión, “¿Qué más puedo pedirle a la vida?”

* * * * *

A finales de los 80 Rosa y Jean Dausset fijaron su residencia de descanso en Biniaraix, en el valle de Sóller, donde pasaban largas temporadas junto a sus hijos, Enrique e Irene. Allí se liberaban de los lastres cotidianos propios de la vida urbana contemporánea. En la isla se sintieron a gusto desde el primer día y, haciendo amistades aquí y allá, integrándose con naturalidad entre nosotros, llegaron a sentirse “adoptados” según repetían a menudo. El profesor aprovechaba las nuevas tecnologías para trabajar intelectualmente con tranquilidad, de acuerdo con su compás interior. “Reconozco -decía- que sólo consigo relajarme en lugares muy determinados y éste es para mí especialmente favorable y fructífero. En Mallorca puedo cultivar en paz mi jardín interior”.

Allí, en Biniaraix, le conocí y, con los años, fuimos trabando una relación que se nutría de largas conversaciones en las que abordábamos los asuntos más diversos. Uno de nuestros temas de conversación preferidos era preguntarnos sobre la

capacidad de perfección en el hombre y sobre su predisposición hacia la bondad. Jean Dausset, inspirado por la Ilustración y las lecturas de Rousseau, veía al hombre inclinado naturalmente hacia el bien y en él apreciaba una generosidad que consideraba innata. Las razones más poderosas para defender su convicción las extraía del ejemplo de abnegación y altruismo que había podido comprobar a lo largo de su experiencia profesional en los colectivos de donantes y voluntarios.

Precisamente para que se proyectara sobre ellos la luz de la actualidad y de la verdad, en el cénit de su carrera profesional, con ocasión de la concesión del Premio Nobel en 1980, Jean Dausset había querido que una representación de los donantes y voluntarios que habían participado en sus investigaciones le acompañara a Estocolmo. Allí agradeció el galardón también en nombre de ellos. Porque junto al sufrimiento de los enfermos

Jean Dausset, hijo adoptivo de Sóller (2004)

que esperan un trasplante, Jean Dausset tuvo siempre presentes los numerosos y complejos casos en los que, gracias a la técnica del trasplante, los pacientes superan graves enfermedades y se les restituye la alegría de vivir. “Esto -decía- nunca hubiera podido suceder si el compromiso de los médicos y la competencia de los investigadores no hubieran contado con el altruismo de quienes han donado sus órganos. Con su entrega y generosidad nos enseñan que en el fondo de cada uno de nosotros existe un profundo deseo de solidaridad. En este mundo desencantado donde los valores humanos peligran, su gesto desprendido reconforta enormemente”

Así era Jean Dausset. No os extrañe que para muchos de los que le tratamos de cerca su ejemplo sea la horma a la que, con mayor o menor éxito, procuramos ajustar nuestra conducta.

Gracias.

